

LİMİTED ŞİRKETLERDE ORTAKLARIN BİLGİ ALMA ve İNCELEME HAKKI

Mustafa YAVUZ^(*)

1 - GİRİŞ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu¹ (YTTK), limited şirketlerin ortaklarına bazı yükümlülükler getirmekle beraber bu paralelde bazı haklar da tanımıştır. Ortaklara tanınan hakların başında “bilgi alma ve inceleme” hakkı gelmektedir. Söz konusu hak, mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununda da (ETTK) dolaylı bir şekilde düzenlenmekle birlikte, YTTK bu hakkı kamuyu aydınlatma, kurumsal denetim ve dürüst hesap verme ilkelerine göre yeniden tanzim etmiş ve modern şirketler hukuku anlamında geniş bir bilgi alma hakkı oluşturmuştur. Ortak sayısına ve pay oranına bakılmaksızın her limited şirket ortağı bu hakka sahiptir. Bu hak sayesinde ortaklar, şirketin iktisadi ve mali durumu ile faaliyetlerini doğru bir şekilde öğrenebilecek, ayrıca diğer haklarını bilinçli ve etkin olarak kullanma imkanına kavuşmuş olacaktır.

Bu çalışmada öncelikle limited şirket ortaklarına tanınan bilgi alma ve inceleme hakkının unsurları ile bu hakkın kullanımı açıklanacak, sonrasında ise mezkur hak çerçevesinde elde edilen bilgileri, şirkete zarara uğratmak için kullanan ortakların karşı karşıya kalabileceği yaptırımlar üzerinde durulacaktır.

2- ORTAKLARIN BİLGİ ALMA ve İNCELEME HAKKI

ETTK’da limited şirket ortaklarının bilgi alma ve inceleme hakkı açık ve net bir şekilde düzenlenmemiş, bu hak denetleme hakkı kapsamında ele alınmış; ayrıca ortak sayısı yirmiden fazla olan limited şirketlerle, yirmiden az olan limited şirketler arasında denetim ve bilgi alma hakkı açısından bir ayırım yapılmıştı. Ortak sayısı yirmiyi aşan limited şirketlerde bir veya birden fazla denetçi bulun-

^(*) Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi

¹ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu 13.01.2011 tarihinde TBMM’de kabul edilmiş, 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış, 01.07.2012 tarihinde de yürürlüğe girmiştir.

makta ve bu denetçilere anonim şirketlerin denetçilerine ait hükümleri uygulanmaktaydı. Bu şirketlerde ortaklar, bilgi alma hakkını ancak denetçiler vasıtasıyla kullanabilmekteydi. Ortak sayısı belirtilen sayıdan az olan limited şirketlerde ise şirketin idare hak ve vazifesi bütün ortaklara ait değilse müdür sıfatını haiz olmayan ortaklar, mülga 818 sayılı Borçlar Kanununun 531. maddesinde yazılı haktan, bir başka ifadeyle adi şirket ortaklarına tanınan denetleme hakkından faydalanabilmekteydi. Atıf yapılan madde gereğince de ortaklar şirket işlerinin nasıl gittiği hakkında şahsen bilgi almaya, şirketin defterlerini ve evrakını incelemeye ve kendisine mahsus olmak üzere limited şirketin mali durumuna ilişkin özet çıkarmaya yetkili idi.

Limited şirket ortaklarının bilgi alma ve inceleme hakkı, mevzuattaki eksiklikler ve uygulamada ortaya çıkan sorunlar göz önünde bulundurularak YTTK'nın 614. maddesinde yeniden düzenlenmiştir. Söz konusu maddede; *"(1) Her ortak, müdürlerden, şirketin bütün işleri ve hesapları hakkında bilgi vermelerini isteyebilir ve belirli konularda inceleme yapabilir. (2) Ortağın, elde ettiği bilgileri şirketin zararına olacak şekilde kullanması tehlikesi varsa, müdürler, bilgi alınmasını ve incelemeyi gerekli ölçüde engelleyebilir; bu konuda ortağın başvurusu üzerine genel kurul² karar verir. (3) Genel kurul, bilgi alınmasını ve incelemeyi haksız yere engellerse, ortağın istemi üzerine mahkeme bu hususta karar verir. Mahkeme kararı kesindir."* denilmektedir. Getirilen hüküm çerçevesinde, bilgi alma ve inceleme hakkının, şirket sözleşmesinde ortakların lehine olacak şekilde daha güçlü bir şekilde düzenlenmesi mümkündür. Bununla birlikte, anonim şirket pay sahiplerinin bilgi alma hakkı ile ilgili olarak YTTK'nın 437. maddesinde yer alan *"Bilgi alma ve inceleme hakkı, esas sözleşmeyle ve şirket organlarından birinin kararıyla kaldırılamaz ve sınırlandırılmaz."* hükmüne, limited şirket ortaklarının bilgi alma hakkının düzenlendiği 614. maddede yer verilmemiştir. Dolayısıyla, **bu hak limited şirket ortakları açısından sınırlandırılmayan ve vazgeçilemeyen bir hak hüviyetinde değildir.** Dolayısıyla, kuruluş sözleşmesinde ya da sonradan şirket sözleşmesinde yapılacak bir değişiklikle bu hakkın sınırlandırılması veya kullanımının Kanunda öngörülen şartlar dışında başka şartlara bağlanması da mümkündür.

2.1- Hakkın Kullanımı

YTTK'da bilgi alma hakkı³, her ortağa tanınmış ve bu hakkı kullanabilmek için belli bir paya sahip olmak veya azlık oluşturmak gibi bir zorunluluk getirilmemiştir. **Ortaklık devam ettiği sürece bütün şirket ortakları bu hakka sahiptir.** Şirket ortağı olan müdürlerin dahi bu haktan yararlanması mümkündür. Ortak talep ettiği bilgileri şirket müdüründen isteyecektir; ancak bilgi vermekle yükümlü olan müdürler değil, şirket tüzel kişiliğidir. Bununla birlikte talep edilen bilgiye ilişkin prosedür müdürler tarafından yürütülecek ve sonuçlandırılacaktır. Öte yandan, bilgi alma hakkının kullanımı, ortaklık haklarının kullanılabilmesi için **"gerekli"** olması koşuluna bağlı değildir. Aksi takdirde bu şart, hakkın kullanılmasını tehlikeye sokardı.

Kanunda bilginin ne şekilde, ne zaman ve nerede talep edileceği hususunda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Dolayısıyla ortaklar, kural olarak **her zaman ve her yerde** (genel kurulda veya genel

² Limited şirketlerde bütün ortakların katıldığı organın ismi, ETTK'da ortaklar genel kurulu (ortaklar kurulu) iken, YTTK'da anonim şirketlerde olduğu gibi genel kuruldur.

³ Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde bilgi alma hakkı ibaresi, hem bilgi alma hem de inceleme hakkını kapsayacak şekilde kullanılmıştır.

kurul dışında) **sözlü veya yazılı** olarak müdürlerden bilgi talep edebilecektir. Bilgi talebinde bulunan ortak, talebin konusunu belirtmelidir. Bu nedenle, “şirket işleri hakkında bilgi verin” veya “şirket hakkında bir şeyler anlatın” şeklindeki bir talep, yeterince somut olmadığı için dikkate alınmamalıdır. Ancak ortaktan, bilgi alma talebinin konusunu ayrıntılı veya çok somut bir şekilde belirtmesi de istenmemelidir; zira ortak kural olarak şirket hakkındaki bazı olayları veya işleri henüz bilmemekte ve bu nedenle bilgi talebinde bulunmaktadır. Ortak ayrıca, bilgi alma talebinin gerekçesini veya bilgiye olan ihtiyacını yahut bilgi almadaki menfaatini açıklamak zorunda değildir.⁴ Şirket, ortakların bilgi talebine duruma göre yazılı veya sözlü olarak cevap verebilecektir. YTTK’nın genel sistematigi ve felsefesi dikkate alındığında, şirket tarafından verilecek bilgiler, **hesap verme ve dürüstlük ilkeleri bakımından özenli ve gerçeğe uygun** olmalıdır. Şirketin defter ve belgelerinin kural olarak şirket merkezinde veya şubelerinde incelenmesi esastır. Ancak şirketin uygun görmesi halinde, incelemenin buraların dışında başka bir yerde de yapılması mümkündür.

YTTK’nın 614/İ. maddesine göre bilgi alma ve inceleme hakkının konusunu, “**şirketin bütün işleri ve hesapları**” oluşturmaktadır. Dolayısıyla ortak, şirketin bilanço, gelir-gider tablosu ve muhasebe kayıtlarını inceleyebileceği gibi bunların dışında şirket işleri ile ilgili olan, örneğin, şirketin imzaladığı sözleşmeleri, aldığı kararları, ortaklık yapısını, karlılık durumunu, yatırımlarını da inceleyebilecektir. İfade edelim ki, incelemenin kapsamında yalnız kağıt ortamında tutulan defter ve belgeler değil, elektronik ortamda tutulanlar da bulunmaktadır.

2.2- Şirket Tarafından Hakkın Kullanımının Engellenmesi

Kural olarak ortağın bilgi alma ve inceleme talebinin şirket tarafından karşılanması esastır. Ancak YTTK’nın 614/İİ. maddesinde ortağın, elde ettiği bilgileri şirketin zararına olacak şekilde kullanması tehlikesi varsa müdürlerin, bilgi alınmasını ve incelemeyi **gerekli ölçüde engelleyebileceği** öngörülmüştür. Bilgi vermekten kaçınmak için zararın oluşması zorunlu olmayıp, **zarar tehlikesinin bulunması** yeterlidir. Bununla birlikte, madde hükmünde “*bilgi alma ve inceleme talebinin gerekli ölçüde engellenebileceği*” ifade edildiğinden, elde edilen bilgilerin şirketin zararına olacak şekilde kullanılma tehlikesi ile talebin engellenmesi arasındaki orantılılık/ölçülülük gözetilmelidir. Ayrıca **engelleme kararı objektif, gerekçeli ve somut bilgilere dayanmalıdır**.

2.3- Şirket Kararının Genel Kurula İtiraz Edilmesi

Bilgi alma ve inceleme talebinin reddedilmesi halinde ortak, şirketin bu kararına karşı **genel kurula** başvurabilecektir. Başvuru üzerine konu genel kurulda görüşülecek ve karara bağlanacaktır. Genel kurul başvuruyu, olağan toplantısında görüşebileceği gibi sadece konuyu görüşmek üzere dahi olağanüstü olarak da toplanabilecektir. Başvurunun kabulüne veya reddine ilişkin genel kurul kararının, **toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğu** ile alınması gerekmektedir. Öte yandan, şirket kararına karşı ne kadar süre içerisinde genel kurula başvurulması gerektiği hususu Kanunda belirtilmemiştir. Başvurunun dürüstlük kuralı çerçevesinde ve makul süre içerisinde yapılması uygun olacaktır.

Bilgi talebiyle ilgili olarak genel kurula başvuran ortağın, konunun genel kurulda görüşülmesi sırasında oy kullanıp kullanamayacağı hususunda YTTK’da açık bir hüküm yoktur. Ancak, anılan Kanu-

⁴ BİLGE Mehmet Emin, Limited Şirketlerde Ortakların Bilgi Alma Hakkı, AÜEHFD, C.IX, S.1-2, s.437-438.

nun 619. maddesinde kimlerin, hangi hallerde genel kurulda oy kullanamayacağı sayma yöntemiyle belirtilmiştir. Söz konusu maddede, ortağın oy kullanmasının yasaklandığı haller arasında bilgi ve inceleme talebi şirket tarafından reddedilen ortağın genel kurula yaptığı başvurunun görüşülmesi yer almamaktadır. Buradan hareketle, mezkur kararın oylamasında **ilgili ortağın da oy kullanabileceği** değerlendirilmektedir.

2.4- Genel Kurul Kararına Karşı Mahkemeye Başvurulması

Limited şirket ortaklarının bilgi alma ve inceleme hakkı, ortaklara tanınan dava hakkı ile güçlendirilmiştir. Bu çerçevede genel kurulun, bilgi alınmasını ve incelemeyi haksız yere engellemesi halinde ortak, şirket **merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine** başvurabilecektir. Mahkemeye ne kadar süre içerisinde başvurulabileceği YTTK'da gösterilmemiştir. Bu hususta, Türk Borçlar Kanununa göre hareket edilmesi gerekecektir. Başvuru, mahkemece karara bağlanacak olup, mahkeme kararı kesindir (YTTK md. 614/III). Mahkemeye başvurabilmenin ilk şartı **Kanunda gösterilen yolların tüketilmiş olmasıdır**. Bilgi talebinde bulunan ortak, müdürlere başvurmadıkça ve müdürlerin olumsuz kararına karşı genel kurula itiraz etmedikçe doğrudan mahkemeye başvuruda bulunamaz. Genel kurul, başvuruyu kabul ya da ret edecektir. Ortak, genel kurulun ret kararına karşı mahkemeye başvurmaktadır. Hükümde geçen engellemeden maksat, talebin reddedilmesidir. Hükümde ayrıca engellenmenin **"haksız"** yere yapılması durumunda mahkemeye başvurulabileceği ifade edilmiştir. Doğal olarak, engellenmenin haksız olup olmadığına başvuru üzerine mahkeme takdir edecektir. Yeri gelmişken belirtelim ki, limited şirket ortağının bilgi alma ve inceleme hakkının engellenmesine dair şirket aleyhine açtığı davalarda basit yargılama usulü uygulanacaktır (YTTK md. 1521).

3- ORTAĞIN EDİNDİĞİ BİLGİLERİ ŞİRKETİN ZARARINA KULLANMASI

YTTK'da bilgi alma ve inceleme hakkı kapsamında elde edilen bilgileri şirket aleyhine kullanan ortaklar ile ilgili olarak doğrudan bir yaptırım öngörülmemiştir. Ancak Kanun bir bütün olarak değerlendirildiğinde, bu şekilde davranan ortaklar hakkında aşağıda açıklanan yaptırımlardan birinin ya da birkaçının uygulanabileceği değerlendirilmektedir.

Öncelikle belirtilmesi gereken, YTTK'nın 613. maddesinde ortaklar hakkında öngörülen **bağlılık (sadakat) yükümlülüğüdür**. Bahsi geçen hüküm uyarınca, limited şirket ortakları, şirket sırlarını korumakla yükümlü olup, bu yükümlülüğün şirket sözleşmesi veya genel kurul kararıyla dahi kaldırılması yasaktır. Ayrıca ortaklar, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda da bulunamayacak; özellikle, kendilerine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren işlemler yapamayacaktır. Bu çerçevede, bilgi alma ve inceleme hakkı kapsamında elde ettiği bilgileri şirketin zararına olacak şekilde kullanan veya edindiği şirket sırlarını ifşa eden ortak, aynı zamanda bağlılık (sadakat) yükümlülüğüne de aykırı davranmış olacaktır.

Uygulanabilecek olan birinci yaptırım, **ortağın şirketten çıkarılmasıdır**. YTTK'nın 640/III. maddesinde, şirketin istemi üzerine ortağın mahkeme kararıyla **haklı sebebe** dayanılarak şirketten çıkarılabileceği öngörülmüştür. Bir ortağın elde ettiği bilgileri şirketin zararına kullanması halinde, bu fiil haklı sebep olarak gösterilerek, ilgili ortak hakkında şirket tarafından ortaklıktan çıkarma davası açılabilir. İkinci yaptırım, diğer ortakların şirketin feshini talep etmesidir. Her ortağın bahsi geçen hususu

haklı sebep olarak belirterek mahkemeden şirketin feshini isteme hakkı da bulunmaktadır (YTTK md. 636/III). Burada da bilgi alma ve inceleme kapsamında ulaşılan bilgilerin şirket aleyhine kullanılması, haklı sebep olarak değerlendirilecektir. Üçüncü yaptırım, **tazminat davasıdır**. Bir limited şirket ortağı, mezkur fiili işlemi durumunda, şirketin veya ortakların uğramış olduğu zarardan sorumlu olacaktır. Bu kapsamda uğranılan zararın tazmini için genel hükümlere göre ilgili ortak hakkında şirket ya da diğer ortaklar tazminat davası açılabilir. Dördüncüsü ise yaptırımdan ziyade bir sonuçtur. Ortağın açıklanan şekilde davranması halinde, YTTK'nın 638. maddesi uyarınca bu hususu haklı sebep olarak göstererek **diğer ortakların şirketten çıkmasına** karar verilmesi için dava açma hakkı vardır. Ortaklardan birinin bu yönde bir dava açması halinde, diğer ortakların da YTTK'da öngörülen çıkmaya katılma müessesesinden yararlanma hakkı mevcuttur.

4- SONUÇ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, ETTK'ya göre limited şirketlerde ortaklık haklarını genişletmiştir. Genişletilen ve yeniden dizayn edilen haklardan birini de bilgi alma ve inceleme hakkı oluşturmaktadır. Bu hak uyarınca her limited şirket ortağı müdürlerden, şirketin bütün işleri ve hesapları hakkında bilgi vermelerini isteyebilme ve belirli konularda inceleme yapabilme hakkına sahiptir. Ortağın, elde ettiği bilgileri şirketin zararına olacak şekilde kullanma tehlikesinin varlığı halinde müdürler, bilgi alınmasını ve incelemeyi gerekli ölçüde engelleyebilecektir. Bunun üzerine ortak şirketin kararına karşı genel kurula başvurabilecektir. Genel kurul da bilgi alınmasını ve incelemeyi haksız yere engellerse, ortak bu sefer mahkemeye müracaat edebilecektir. Mahkemenin kararı ise kesindir. Kanunda gerek şirkete, gerekse genel kurula başvuruların ne şekilde yapılacağı belirtilmemişse de ispat hukuku açısından bu başvuruların yazılı olması ortakların ve şirketin yararına olacaktır. Ayrıca, sonradan mağdur olmamak ve sıkıntılarla karşılaşmamak için hem bilgi alma ve inceleme hakkının hem de diğer ortaklık haklarının, her yönüyle bilinmesi ve bu hakların gereği gibi kullanılması ortaklar açısından önemlidir.